

Ті, хто хотів би повторити минуле, мусять взяти під контроль викладання історії.

Кодекс Бене Гессерит

Коли дитя-гхола з'явилося на світ із першого аксолотлевого контейнера Бене Гессерит, Мати Настоятелька Дарві Одраде влаштувала тихе святкування у своїй приватній їдальні на вершині Централі. Лесть світало, і дві інші учасниці її Ради — Тамелейн і Беллонда — дратувалися через це запрошення, хоча Одраде розпорядилася, щоб сніданок готувала її особиста куховарка.

— Не кожна жінка може керувати народженням її ж батька, — жартома зауважила Одраде, коли інші скаржилися, що у них надто багато роботи, аби гаяти час «на всякі нісенітниці».

Лише стара Тамелейн лукаво усміхнулася.

Заплиле жиром обличчя Беллонди лишалося беземоційним, а для неї такий вираз був відповідником сердитої гримаси.

«Чи можливо, — міркувала Одраде, — що Белл не позбулася неприхильності до відносної розкоші, яка оточувала Матір Настоятельку?» Помешкання Одраде вирізнялося, відповідаючи її верховенству, однак іще більше вищість над Сестрами відображали її обов'язки. Маленька їдальня дозволяла їй радитися з помічницями під час трапези.

Беллонда озирнулася навкруги, вочевидь, прагнучи забратися геть. Стільки зусиль докладено, щоб пробитися крізь оболонку її холодного відсторонення, — і все марно.

— Дивно було тримати це дитя в руках і думати: *«Це мій батько»*, — сказала Одраде.

— Я почула тебе і за першим разом, — майже баритон Беллонди пролунав із її черева, наче кожне слово викликало в неї якусь нестравність.

А все ж вона зрозуміла гіркуватий жарт Одраде. Старий башар Майлс Тег справді був батьком Матері Настоятельки. І Одраде сама зібрала клітини (нашкребла нігтями), щоб виростити нового гхолу. Це було частиною довгострокового «можливого плану» на випадок, якщо їм удасться скопіювати тлейлаксанські контейнери. Проте Беллонда радше би воліла, щоб її викинули з Бене Гессерит, аніж погодилася би з коментарями Одраде про життєзабезпечення Сестринства.

— Як на мене, то для нашого часу це легковажність, — промовила Беллонда. — Ці шалениці полюють на нас, щоб знищити, а тобі хочеться святкувати!

Одраде довелося докласти зусиль, аби зберегти лагідний тон.

— Якщо Всечесні Матрони знайдуть нас раніше, ніж ми будемо до цього готові, то, можливо, це станеться тому, що ми не зуміли втримати нашу моральність на належному рівні.

Беллонда мовчки зазирнула в очі Одраде. Кинула поглядом звинувачення: *«Ці страшні жінки вже знищили шістнадцять наших планет!»*

Одраде знала, що неправильно вважати ці планети власністю Бене Гессерит. Не надто міцна конфедерація планетарних урядів, утворена після Голодних Часів і Розсіяння, значно залежала від Сестринства в питаннях життєво необхідних служб і надійного зв'язку, але збереглися давні фракції — ДАПТ, Космічна Гільдія, тлейлаксу, реліктові залишки священства Розділеного Бога, навіть ауксилії¹ Рибомовок і розкольницькі угруповання. Розділений Бог залишив людству

¹ Ауксилії — у Давньому Римі допоміжні війська з мешканців імперії, що не були її громадянами. (Тут і далі прим. перекл.)

у спадок розділену Імперію, усі фракції якої зненацька втратили певність існування через шалені атаки Всечесних Матрон із Розсіяння. Бене Гессерит, що зберегли більшість своїх старих форм, природно стали першочерговою мішенню.

Думки Беллонди ніколи далеко не відхилялися від загрози з боку Всечесних Матрон. Це була слабкість, яку розпізнала Одраде. Інколи Одраде вагалася, чи не слід їй прибрати Беллонду, замінивши кимось іншим, але в ці дні навіть у Бене Гессерит постали різні фракції. Годі було заперечити, що Белл — першокласна організаторка. Архіви ніколи не працювали так ефективно, як під її керівництвом.

Беллонда, як вона це часто робила, навіть без слів змусила Матір Настоятельку зосередити увагу на мисливицях, що переслідували їх з такою дикою затятістю. Це скаламутило настрої тихого успіху, на який Одраде сподівалася цього ранку.

Вона змусила себе зосередитися на думках про нового гхолу. *Тег!* Якби вдалося повернути його первісну пам'ять, Бене Гессерит знову мали б стратега, найкращого з усіх, які будь-коли служили Сестринству. Ментат башар! Військовий геній, доблесть якого вже стала легендарною в Старій Імперії.

Та чи зможе навіть Тег протистояти жінкам, які повернулися з Розсіяння?

«На всіх богів, Всечесні Матрони не сміють нас знайти! Ще ні!»

Тег приховував у собі надто багато тривожних загадок і можливостей. Період перед його смертю під час знищення Дюни огортала таємниця. *Те, що він зробив на Гамму, розпалювало нестримну лютість Всечесних Матрон. Його самогубна поведінка на Дюні не могла бути достатньою причиною цієї скаженої відплати.* Кружляли чутки — неповні й обірвані — про його дні на Гамму перед знищенням Дюни. *Він міг рухатися так швидко, що людське око не помічало цього!* Чи справді він

міг? Черговий вияв некерованих можливостей, закладених в Атрідівських генах? Мутація? Чи лише ще одна легенда про Тега? Сестринство мусило якомога швидше з'ясувати це.

Аколітка принесла сніданок на трьох. Сестри їли поквасом, наче зобов'язані були відбутися цю перерву без зволікань, бо втрата часу була небезпечною.

Навіть zostавшись сама, Одріде не могла позбутися шоку, викликаного невисловленими страхами Беллонди.

«І моїми».

Одріде підвелася й підійшла до широкого вікна, звідки над нижчими дахами відкривався вид на частину кільця садів і пасовищ довкола Централі. Пізня весна, вже зав'язалися й почали дозрівати плоди. *«Відродження. Сьогодні народився новий Тер!»* Цю думку не супроводжувало почуття піднесення. Зазвичай цей краєвид відновлював її сили, та не сьогодні.

«Які мої реальні сили? Які мої факти?»

Мати Настоятелька мала в розпорядженні величезні ресурси: глибоку вірність тих, хто їй служив, збройні сили під командою башара, вишколеного Теґом (зараз він зі значною частиною військ перебував далеко, охороняючи шкільну планету Лампадас), ремісники та техніки, шпигуни й агенти у всій Старій Імперії, незліченні працівники, які вбачали у Сестринстві захист від Всечесних Матрон, і всі Превелебні Матері з Іншими Пам'яттями, що сягали світанку життя.

Одріде без фальшивої пиhi знала, що сама вона є вершинним втіленням найвищих сил Превелебних Матерів. Якщо особисті спогади не могли забезпечити її необхідною інформацією, мала довкола себе інших, спроможних заповнити прогалини. Як і машинні сховища даних, хоча вона зізнавалася в природженій недовірі до них.

Одріде відчула спокусу покопатися в цих інших життях, що зберігалися як друга її пам'ять, — у цих глибинних шарах свідомості. Може, зуміла б знайти в досвіді Інших блискучий

вихід зі скрутного становища. Це небезпечно! Можна загубитися на години, захопившись множинністю людських різновидів. Краще залишити Інші Пам'яті там, де вони й лежать, урівноваженими, готовими до виклику чи втручання за необхідності. Притомна свідомість — ось опора й надійний зв'язок з її індивідуальністю.

Допомогла дивна метафора ментата Дункана Айдаго:

«Самосвідомість — це постати перед дзеркалами, що проходять крізь Всесвіт, збираючи по дорозі нові образи і до нескінченності відображаючи самі себе. Нескінченність, що розглядається як скінченність, — це аналогія свідомості, яка приховує в собі відчутні уламки нескінченності».

Вона ніколи не чула слів, більш близьких до її безсловесного усвідомлення. Айдаго називав це «спеціалізованою складністю». «Ми збираємо, еднаємо та відображаємо наші системи ладу».

Це й справді був підхід Бене Гессерит — люди розроблені еволюцією так, щоб творити лад.

«І як це допоможе нам у змаганні з цими ворожими ладу жінками, що полюють на нас? Якою гілкою еволюції вони є? Чи еволюція — це просто інше ім'я Бога?»

Її Сестри глузували б із таких «марних спекуляцій».

А все-таки відповіді можуть знайтися в Іншій Пам'яті.

«Ах, як спокусливо!»

Як відчайдушно прагнула вона спроектувати себе, обложену звідусіль, у минулі особистості та відчутти, як це — жити в ті часи. Від безпосередньої небезпеки спокуси її проїняло морозом. Вона відчувала, що Інші Пам'яті юрмляться на краю свідомості. «Це було так!» «Ні! Швидше так!» Якими загребуцями вони були. Слід було перебирати та відбирати їх, обережно оживляючи минуле. Хіба ж не в цьому мета свідомості, сама суть бути живим?

«Вибери з минулого та порівняй із сучасністю. Вивчи наслідки».

Таким був погляд Бене Гессерит на історію, древні слова Сантаяни¹ лунали в злагоді з їхнім життям: *«Хто не пам'ятає минулого, той приречений повторювати його»*.

Будівлі самої Централі, наймогутнішої з усіх установ Бене Гессерит, відображали цю максиму всюди, куди сягав погляд Одраде. Функціональність була головною концепцією. Довкола будь-якого робочого центру Бене Гессерит було дуже мало нефункціонального, залишеного з ностальгії. Сестринство не потребувало археологів. Превелебні Матері самі були втіленням історії.

Повільно (куди повільніше, ніж зазвичай) краєвид із високого вікна чинив свій заспокійливий ефект. Те, що бачили її очі, було ладом Бене Гессерит.

Та Всечесні Матрони вже наступної миті можуть покласти край цьому ладові. Теперішня ситуація Сестринства була куди гіршою за те, що вони витерпіли під правлінням Тирана. Серед рішень, які вона мусила прийняти, було багато їй ненависних. Робоча кімната Одраде стала менш приємною через дії, які вона там чинила.

«Списати з рахунку нашу Твердиню Бене Гессерит на Пальмі?»

Така пропозиція містилася в ранковому звіті Беллонди, що чекав на робочому столі. Одраде додала до нього нотатку з підтвердженням: *«Так»*.

«Списати її, бо напад Всечесних Матрон неминучий, а ми не можемо ні захистити, ні евакуювати їх».

Тільки одинадцять сотень Превелебних Матерів і Фатум знають, скількох аколіток, постуланток та інших спіткає смерть чи щось гірше за смерть через одне це слово. Уже не згадуючи про «звичайних істот», які жили в тіні Бене Гессерит.

¹ Джордж Сантаяна (1863–1952) — американський філософ і письменник.

Напруженість таких рішень викликала в Одраде новий різновид втоми. Була це втома душі? Існувало щось таке, як душа? Вона відчула глибоку виснаженість, непідвладну свідомому вивченню. Втоплена, втоплена, втоплена.

Навіть Беллонда виявляла напруженість, а для Белл насилля було святом. Лише Тамелейн височіла над цим, але її постава не ввела Одраде в оману. Там вступила у вік вищого споглядання, цей стан очікує всіх Сестер, якщо вони до нього доживуть. Усе втрачає значення, крім споглядання і судження. Здебільшого ці судження залишалися безсловесними, тільки легка гримаса пробігала по зморшкуватому обличчю. Останніми днями Тамелейн промовила лише кілька слів, а її коментарі були такими уривчастими, що ледь не нісенітними.

- Купіть більше не-кораблів.
- Зв'яжіться з Шіаною.
- Перегляньте записи Айдаго.
- Спитайте Мурбеллу.

Час від часу єдиним звуком, який вона видавала, було «гм». Наче слова могли її виказати.

А назовні постійно нищпорили мисливиці. Прочісували простір, шукаючи кожної вказівки на розміщення Капітули.

У своїх найпотаємніших думках Одраде бачила не-кораблі Всечесних Матрон як корсарів на нескінченних міжзоряних морях. Вони не здіймали чорного прапора з черепом і перехрещеними кістками, та однаково цей прапор там був. Не було в них нічого романтичного. *Вбивай і плюндруй! Громадь багатство з крові інших! Черпай цю енергію і будуй свої вбивчі не-кораблі на закривавлених шляхах.*

І не бачили, що, тримаючись цього курсу, самі потонуть у крові.

У тому людському Розсіянні, де постали Всечесні Матрони, люди мусили бути шаленцями, мусили проживати свої життя з єдиною ідеєю-фікс: «Взяти їх!»

Всесвіт, у якому могли вільно кружляти такі ідеї, був небезпечним. Добрі цивілізації дбали, щоб подібні думки не набирали сил, а навіть не мали шансів народитися. Коли ж такі думки з'являлися, з причини чи випадково, слід було швидко звернути їх на інші шляхи, бо вони мали тенденцію притягати до себе маси.

Одраде дивувалася, що Всечесні Матрони не помічали цього, чи, помітивши, ігнорували.

— Наскрізь істеричні, — так казала про них Тамелейн.

— Ксенофобки, — не погоджувалася Беллонда. Завжди поправляла, наче контроль над Архівами дозволяв їй краще орієнтуватися в дійсності.

Одраде думала, що вони обидві мають рацію. Всечесні Матрони поводитися істерично. Усі *чужаки* були ворогами. Єдиними, кому вони начебто довіряли, були чоловіки, поневолені ними сексуально, та й то певною мірою. Як запевняла Мурбелла (єдина наша полонена Всечесна Матрона), їх постійно перевіряли, щоб впевнитися, що влада над ними тривка.

«Інколи вони з чистого роздратування можуть когось ліквідувати, просто заради прикладу для інших». Мурбелліні слова викликали питання — *чи не роблять вони таким прикладом нас? «Дивіться! От що діється з тими, хто сміє нам протистояти!»*

«Ви їх збурили. Збурені один раз, вони не заспокоються, доки вас не знищать».

Взяти чужаків!

Односпрямовані. «*І в цьому їхня слабкість, якщо ми добре розіграємо її*», — подумала Одраде.

Ксенофобія, доведена до межі абсурду?

Цілком можливо.

Одраде вдарила кулаком об стіл, розуміючи, що цей вчинок зауважать і відмітять Сестри, які постійно стежать за поведінкою Матері Настоятельки. Тоді заговорила вголос, звертаючись

до всюдисущих комунікаторів і Сестер, що, як сторожові пси, дивилися крізь них:

— Не будемо сидіти й чекати в захищених анклавах! Ми стали товстими, як Беллонда (і хай собі лютує), думаючи, що створили недоторканне суспільство та непорушні структури.

Одраде пробіглася поглядом по знайомій кімнаті.

— Це приміщення — одна з наших слабкостей!

Вона зайняла своє місце за робочим столом, роздумуючи (саме ця тема з усіх можливих!) про архітектуру та планування поселень. Що ж, це було правом Матері Настоятельки!

Поселення Сестринства рідко виникали випадковим чином. Навіть коли Бене Гессерит займали вже наявні споруди (як це було зі старою Харконненівською Твердинею на Гамму), то планували їх перебудувати. Бажані були пневмотруби, що пересилали пакунки та повідомлення. Світлолінії та променеві проєктори для передачі шифрів. Бене Гессерит вважали себе майстрами у всьому, що стосувалося безпеки зв'язку. Кур'єри — аколітки і Превелебні Матері (радше самознищатся, ніж зрадять своїх очільниць) — доставляли найважливіші послання.

Одраде могла все це бачити й уявляти, за вікном і поза цією планетою, — свою мережу, чудово організовану та керовану. Кожна бене-гессеритка була продовженням інших. Там, де йшлося про виживання Сестринства, існував недоторканний стрижень вірності. Траплялися відступниці, інколи це були вельми ефектні випадки (як леді Джессіка, бабка Тирана), але їхнє відступництво не доходило до цієї межі. Більшість відхилень була тимчасовою.

І все це було усталеною схемою Бене Гессерит. Отже, слабкістю.

Одраде зізнавалася, що в глибині душі погоджується зі страхами Беллонди. *«Та будь я проклята, якщо дозволю цьому пригнітити всю радість життя! Так ми піддалися б до-стеменно тому, чого прагнуть ці скажені Всечесні Матрони».*

— Ці мисливиці жадають нашої сили, — промовила Одраде, дивлячись на комутатори під стелею. *Як древні дикуни, що зїдали серця ворогів. Що ж... дамо їм деяку їжу! Не зрозуміють, що неспроможні її перетравити, аж доки не стане запізно!*

Окрім вступних уроків, призначених для аколіток і постуланток, Сестринство рідко вдавалося до повчальних висловів, але Одраде мала такий, свій власний. *«Хтось мусить зорати поле»*. Сама собі всміхнулася, коли, добре освіжившись, схилилася над працею. Ця кімната, це Сестринство — ось її поле. Слід було виполоти бур'ян, посіяти насіння. *«Іудобрювання. Не забувай про удобрювання»*.